

ดร.เพ็ญเพ็ญ บุตรกัตัญญู

ศูนย์เทคโนโลยี

อิเล็กทรอนิกส์และ

คอมพิวเตอร์แห่งชาติ

piengpen.butkatanyoo

@nectec.or.th

ประเด็นทางการค้าในเรื่อง

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

ที่สหรัฐมุ่งหวังจะผลักดัน

ให้เกิดผลสำเร็จ

ในการเจรจาทางการค้า

FTA กับประเทศไทย

คือ

การปฏิบัติ

อย่างเสมอภาคกัน ...

การเก็บภาษีนำเข้า

digital products

จาก carrier media ...

พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์

บทนำ

การเจริญเติบโตทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วง 10 ปีที่ผ่านมา เนื่องจาก การขยายตัวของ การสื่อสารทาง อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์ ดาวเทียม หรือระบบสื่อสาร อื่นๆ ซึ่งก่อให้เกิดการขยายตัวของ การค้าสินค้าและ การค้าบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ในสาขาต่างๆ เช่น กิจกรรมโทรคมนาคม อุตสาหกรรมซอฟต์แวร์ อุตสาหกรรมบันเทิง และการให้บริการสารสนเทศ

การเจรจาข้อตกลงทางการค้าเสรีระหว่างไทย กับสหรัฐอเมริกา (Thai-US Free Trade Agreement (FTA)) ในเรื่องพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ ถือเป็น เรื่องที่มีความสลับซับซ้อนอย่างมาก เนื่องจากการ พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ สามารถครอบคลุมไปถึง การค้าสินค้าและการค้าบริการต่างๆ สาขาโดยไม่มี ขีดจำกัด และความตกลงทางการค้าระหว่าง ประเทศ ที่ถูกสร้างขึ้นมาได้องค์การการค้าโลก (World Trade Organization (WTO)) ไม่ว่าจะเป็น General Agreement on Tariffs and Trade (GATT), the General Agreement on Trade in Services (GATS), the Agreement on Trade Related Aspects of Intellectual Property Rights (TRIPS) ต่างมีความเกี่ยวข้องกับการพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ได้ทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามความตกลง ทางการค้าเหล่านั้นเกิดจากการแยกประเภทการค้า ออกเป็น การค้าสินค้า การค้าบริการ และ การค้าที่ เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา โดยมีได้คำนึงถึง วิธีการหรือรูปแบบของการส่งหรือจำหน่ายสินค้าต่อ กัน ดังนั้นเมื่อนำความตกลงทางการค้าเหล่านี้มา ประยุกต์ใช้กับการค้าสินค้ายุคดิจิทัล จึงอาจเกิด ปัญหาหลายประการ ซึ่งจะได้อธิบายในรายละเอียด ต่อไป

ประเด็นทางการค้า ในเรื่องพาณิชย์

อิเล็กทรอนิกส์ที่สหรัฐอเมริกามุ่งหวังจะผลักดัน ให้เกิดผลสำเร็จในการเจรจาทางการค้า FTA กับประเทศไทย คือ

- ประเทศคู่สัญญาต้องตระหนักถึงความสำคัญของ พัฒนาการทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และความสำคัญของหมุนเวียนของข้อมูลข่าวสารทาง อิเล็กทรอนิกส์โดยไม่มีข้อจำกัด
  - การปฏิบัติอย่างเสมอภาคกันระหว่างการค้าและ บริการในรูป physical form และ digital form
  - การขยายระยะเวลาภายใต้ WTO (moratorium) ว่าด้วยการลดกำแพงภาษีนำเข้าสินค้าที่เกิดจาก ธุรกิจทางอิเล็กทรอนิกส์
  - การเก็บภาษีนำเข้า digital products จาก carrier media โดยไม่คำนึงถึงมูลค่าของ content ที่บรรจุ อยู่ใน carrier media
  - นอกจากนั้นประเทศคู่สัญญาต้องหลีกเลี่ยงการใช้ มาตรการกีดกันทางการค้าหรือการบังคับใช้ กฎหมายภายในที่เป็นอุปสรรคต่อการพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์ แต่ให้ส่งเสริมความโปร่งใสและการ เปิดตลาดเสรีทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
- ในความตกลง FTA ระหว่าง U.S.-Chile และ U.S.-Singapore ทางด้านพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และโทรคมนาคม ปรากฏว่าสหรัฐอเมริกาสามารถ ผลักดันให้มีการปฏิรูปการค้าในเรื่องดังกล่าวโดยให้ มีการเปิดเสรีทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ และ โทรคมนาคมได้อย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน ดังนั้นการที่ สหรัฐมีข้อเรียกร้องต่อประเทศไทยข้างต้น จึงจำเป็น อย่างยิ่งที่ประเทศไทยต้องศึกษาโดยละเอียด ว่า มาตรฐานสากลในเรื่องกฎหมาย หรือความตกลง ระหว่างประเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการพาณิชย์ อิเล็กทรอนิกส์เป็นอย่างไร และหากประเทศไทย

จำเป็นต้องยอมรับข้อเรียกร้องของสหรัฐอเมริกา จะเกิดผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างไรในแง่ของพัฒนาการทางเศรษฐกิจ การเงิน และสังคมทั้งในระยะสั้นและระยะยาว

**ข้อตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ
กับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์**

หลักการพื้นฐานขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization (WTO)) ว่าด้วยการเปิดตลาดเสรี (free market access) การไม่เลือกปฏิบัติ (non-discriminatory) ความโปร่งใส (transparency) และความเป็นกลางทางเทคโนโลยี (technological neutrality) เป็นหลักการสำคัญที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อป้องกันมิให้ประเทศสมาชิกใช้มาตรการในการปกป้องสินค้าภายในหรือกีดกันสินค้านำเข้า อันจะเป็นการทำลายการแข่งขันทางการค้าอย่างเสรี นอกจากนี้หลักการดังกล่าวยังมีวัตถุประสงค์เพื่อ ผลักดันให้ประเทศสมาชิกยกเลิกการใช้เงินอุดหนุนจากรัฐบาล เพื่อปกป้องกิจการบางประเภทจากการแข่งขันโดยเสรีจากนักลงทุนต่างชาติ

หลักเกณฑ์ทางการค้าระหว่างประเทศภายใต้ WTO ข้างต้นเป็นหลักการพื้นฐานของความตกลงทางการค้าระหว่างประเทศ ว่าด้วยการค้าสินค้า (GATT) การค้าบริการ (GATS) และการค้าที่เกี่ยวข้องกับทรัพย์สินทางปัญญา (TRIPS) ซึ่งเป็นความตกลงที่น่าจะนำมาใช้กับพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ภาษาที่ใช้ในความตกลงข้างต้นได้สะท้อนให้เห็นถึงมุมมองของการค้าระหว่างประเทศในยุคก่อนการสื่อสารทางอินเทอร์เน็ต และก่อนปรากฏการณ์ความเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดังเช่นในปัจจุบัน ประเทศสมาชิก WTO เช่นกลุ่มสหภาพยุโรป และคานาดา ยืนยันว่าสินค้าดิจิทัลควรจัดอยู่ในประเภทการค้าบริการ

ภายใต้ GATS ในขณะที่ สหรัฐอเมริกาต้องการให้การซื้อขายสินค้าดิจิทัลอยู่ในหมวดการค้าสินค้าภายใต้ GATT (เพื่อป้องกันมิให้ประเทศสมาชิกใช้หลักการเลือกปฏิบัติ (discriminatory) ภายใต้ GATS มาใช้กับการให้บริการทางไอทีทัศนวัสดุออนไลน์ (online audiovisual service) ดังนั้นประเด็นที่เกิดขึ้นเป็นคำถามต่อมาก็คือ

- ความตกลงการค้าระหว่างประเทศฉบับใดควรนำมาใช้ควบคุมการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์
- การซื้อขายสินค้าที่อยู่ในรูปดิจิทัลโดยเฉพาะสินค้าจำพวกซอฟต์แวร์ หรือ ภาพยนตร์ ควรได้รับการจำแนกประเภทอยู่ในหมวดการค้าสินค้า (GATT) หรือการค้าบริการ (GATS)
- หากจัดประเภทของสินค้าในรูปดิจิทัลเป็นการค้าบริการ สินค้าดิจิทัลเหล่านั้นควรถูกจัดอยู่ในหมวดใด ระหว่างการบริการทางโทรคมนาคม ทางไอทีทัศนวัสดุ ทางคอมพิวเตอร์ หรือทางการบันเทิง
- ขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมายภายในที่จะเกี่ยวข้องกับการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ควรเป็นอย่างไร โดยเฉพาะเมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายภายในว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลหรือ การคุ้มครองผู้บริโภค

แม้ว่าสหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปจะมีความขัดแย้งกันในเรื่องการจัดประเภทของการค้าสินค้าในรูปดิจิทัล แต่ทั้งสองประเทศก็มีจุดมุ่งหมายสำคัญที่มีความที่สอดคล้องกัน กล่าวคือ ต้องการให้การพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นไปอย่างเสรี อย่างไรก็ตาม เมื่อกล่าวในรายละเอียดแล้ว สหรัฐอเมริกาและ พันธมิตรซึ่งเป็นกลุ่มอุตสาหกรรมเทคโนโลยีสารสนเทศ ต้องการให้มีการเปิดเสรีทางการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ให้มากที่สุด ในขณะที่สหภาพยุโรป หรือประเทศสมาชิก WTO อื่นๆต้องการช่องว่างที่ตนจะสามารถใช้มาตรการแทรกแซงในกิจการบางประเภทได้ เช่นในเรื่อง audiovisual policy, cultural control สหรัฐอเมริกาถูกกล่าวหาว่าต้องการให้ e-commerce อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ที่ตอบสนองผลประโยชน์ของกลุ่มอุตสาหกรรมในประเทศของตน ให้มากที่สุด ในขณะที่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ยังไม่เห็นว่าการกอบการการค้าทางพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์ภายใต้ WTO มีนัยสำคัญต่อประเทศของตนมากนัก

อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิก WTO ส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่าบริการทางอิเล็กทรอนิกส์ที่เกิดขึ้นบน Internet ส่วนใหญ่ เช่นบริการทางการเงินหรือบริการวิชาชีพ (financial or professional services) ควรจัดอยู่ในการค้าบริการภายใต้ GATS แต่สินค้าดิจิทัลบางประเภท ซึ่งเคยซื้อขายผ่าน carrier media เช่น CD เมื่อสามารถซื้อขายโดยการdownload จาก Internet ได้แล้ว การซื้อขายสินค้าดังกล่าวควรอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ของ GATS หรือ GATT ยังเป็นประเด็นที่ยังหาข้อยุติไม่ได้

การแบ่งเส้นที่ชัดเจนระหว่างการค้าสินค้าและการค้าบริการที่เกิดจากธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์เป็นเรื่องยากและมีความสลับซับซ้อนมากเรื่องหนึ่ง เนื่องจากการพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์สามารถขยายตัวไปได้ในทุกๆสินค้าและบริการโดยอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีเข้ามาช่วย ในอนาคตอันใกล้นี้ประเทศสมาชิก WTO อาจเผชิญกับปัญหาที่ว่า เรากำลังเกี่ยวข้องกับบริการที่เป็นส่วนหนึ่งของการค้าสินค้า (service embedded in goods) หรือสินค้าเป็นส่วนหนึ่งของการบริการ (goods embedded in service) ก่อนที่จะตอบคำถามเหล่านี้ จำเป็นต้องวิเคราะห์ว่าการจัดพาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์เป็นประเภท การค้าสินค้า หรือการค้าบริการภายใต้กรอบของ WTO มีนัยสำคัญทางกฎหมายอย่างไร

ขอเชิญติดตามบทวิเคราะห์ดังกล่าว ได้จาก Thai IP Corner ฉบับต่อไป

คุยกับ บก.

Thai IP Corner เป็นจดหมายข่าวราย 3 เดือน มีวัตถุประสงค์เพื่อเผยแพร่ความรู้ด้านทรัพย์สินทางปัญญา กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัวในการใช้ทรัพย์สินทางปัญญาอย่างถูกต้อง และเพื่อให้เกิดการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศอย่างรวดเร็ว

และกว่าที่ท่านผู้อ่านจะพลิกมาถึงคอลัมน์นี้ ท่านก็คงจะรู้จักกลุ่ม Five Ninja ผู้สร้างสรรค์ Thai IP Corner ฉบับแรก ฉบับปฐมฤกษ์ของปี 2548 นี้กันแล้ว

สำหรับ Thai IP Corner ฉบับหน้า ท่านจะได้พบกับบทวิเคราะห์ เรื่อง “ข้อตกลงเขตการค้าเสรีของไทยกับผลกระทบต่อด้านทรัพย์สินทางปัญญา และเรื่อง “พาณิชย์อิเล็กทรอนิกส์” ตอนที่ 2 ต่อ รวมถึงการใช้ Software เพื่อการวิเคราะห์และทำแผนที่สิทธิบัตร เพื่อศึกษากภาพขีดความสามารถทางเทคโนโลยีทิศทางการวิจัยพัฒนาของบริษัทคู่แข่งกัน เพื่อช่วยในการวางแผนวิจัยพัฒนาต่อยอด และกิจกรรมต่างๆ ที่จัดขึ้นโดยชมรมต่อยอดเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (TSI) สถาบันค้นคว้าและพัฒนาผลิตภัณฑ์อาหาร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ จตุจักร กรุงเทพฯ

หากมีข้อเสนอแนะ เข้าไป Post ได้ที่ “เวทีความรู้” ในเว็บไซต์ ต่อยอด ดอท คอม นะคะ สวัสดีค่ะ

พรวิสาข์ บุญยงค์

pornwisa_b@yahoo.com

Thai IP Corner

ปีที่ 1

ฉบับที่ 1

ตีพิมพ์ 500 ฉบับ

ติดต่อทีมงาน

0-2942-8629

ต่อ 908, 626